

Sub cer străin

*Locuitorii Lituaniei în lagărele și în locurile
de exil din URSS. Anii 1940-1958*

Dictaturile care au dominat în Europa în secolul al XX-lea au nimicind independența Lituaniei. Încălcând tratatul semnat între Uniunea Sovietică și Lituania în 1920, precum și acordurile dintre URSS și Lituania din anii 1926 și 1939, dar în conformitate cu protocoalele adiționale secrete la Pactul Molotov-Ribbentrop semnate în august 1939, Lituania a fost ocupată de către Uniunea Sovietică la 15 iunie 1940. Astfel, statul lituanian a fost șters de pe harta lumii pe o perioadă de 50 de ani. Pământul lituanian a fost călcat în picioare de ocupanții care se perindau: Uniunea Sovietică, în 1940-1941, Germania nazistă, în 1941-1944, iar în anii 1944-1990 s-au simțit aici stăpâni din nou sovieticii. Sub acțiunea acestor regimuri totalitare au fost uciși, deportați, puși în detenție sau forțați de împrejurări să-și părăsească patria circa un milion de persoane – lituanieni, polonezi, evrei, germani – cetățeni ai Lituaniei. În anii de ocupație erau încălcate mereu drepturile omului și ale națiunii, oamenii erau expuși violenței, domnia fărădelegea, nu erau respectate normele dreptului internațional. Nu există și nu pot exista termene de prescripție pentru aceste crime ale regimurilor totalitare. Memoria istorică și experiența trăită ne îndeamnă nu numai să ne amintim mereu de crimele comise, dar să și apreciem faptele acestor regimuri.

Cu regret, până în prezent au fost amplu identificate și condamnate numai crimele comise de regimul nazist, pe când evaluarea juridică și morală a regimului totalitar sovietic se face extrem de anevoios. Țările care au avut de suportat doar un singur regim totalitar, cunosc insuficient adevărul despre represiunile și victimele în rândul populației la care s-a dat altă dictatură totalitară – cea sovietică – în țările Europei de Est și în unele țări din Europa Centrală. Tocmai din acest motiv, țările occidentale adeseori nu acordă atenția cuvenită aspirației țărilor ce au suferit un dublu jug de a se cerceta și a da aprecieri obiective ambelor regimuri totalitare, pentru crimele comise în contextul istoriei Europei.

În Lituania se resimt până în prezent consecințele dureroase ale ocupației sovietice. În 1941 și în perioada 1945-1953, din Lituania au fost exilate 132 mii de persoane; au fost trimiși în închisori și lagăre 150 mii de oameni. În lagăre și în locurile de exil au pierit 50-60 mii de locuitori ai Lituaniei. Circa 50 mii de oameni, lipsiți de posibilitatea de a se întoarce în Lituania, au rămas să trăiască pentru totdeauna în fostele locuri de exil sau în țările învecinate.

În 2011, Muzeul Victimelor Genocidului din cadrul Centrului de Cercetare a Genocidului și Rezistenței Populației din Lituania a pregătit expoziția cu

genericul „Sub cer străin. Locuitorii Lituaniei în lagărele și în locurile de exil din URSS. Anii 1940-1958”. Scopul acestei expoziții este de a relatea cetățenilor Europei, în special tinerei generații, despre crimele comise de regimul totalitar sovietic – deportarea cetățenilor lituanieni și punerea în detenție în lagăre. Nu este mai puțin importantă nici altă cauză a apariției expoziției – de a aduce un omagiu oamenilor din Lituania care au trecut prin ororile deportării, exilului și lagărelor; de a cinsti memoria celor care nu s-au mai întors acasă.

Ideea expoziției a planat câțiva ani. Au fost utilizate documente nu numai din Muzeul Victimelor Genocidului, dar și documente adunate de Centrul de Cercetare a Genocidului și Rezistenței. Ne-au permis să folosim materiale din fondurile lor Arhiva Specială și Arhiva Centrală de Stat ale Lituaniei din Vilnius, Muzeul Național Lituanian, Muzeul Deportărilor, Exilării și Rezistenței din Kaunas, Muzeul „Alka” al regiunii Žemaitia, Muzeul Regional din Tauragė, un număr impunător de persoane particulare. Fără ajutorul lor ar fi fost cu totul dificilă realizarea intențiilor noastre.

Documentele și fotografiile expuse povestesc despre organizarea deportărilor, despre arestări cu substrat politic, despre viața insuportabilă a persoanelor deportate și a deținuților din lagăre, despre condițiile de muncă și de trai. Cele 20 de

standuri, amenajate după principiul tematic, reflectă cele mai diferite aspecte ale existenței cotidiene a deportaților și deținuților politici: alimentare, îmbrăcăminte, credință etc., scoțând la iveală diferențele existente în condițiile de viață ale persoanelor exilate comparativ cu deținuții politici din lagăre.

Dramatismul imaginilor, scrisorilor, documentelor legate de condițiile în care se aflau deținuții politici este accentuat de motivele sârmei ghimpate care se repetă obsesiv pe standuri.

În prezenta expoziție sunt etalate multe materiale vizuale noi, care nu au fost expuse anterior: fotografii, documente, file de scrisori și de jurnale intime, desene. Vizitatorii vor putea vedea și scene fotografiate în taină: declanșarea deportărilor, adunarea victimelor, închiderea lor în biserica catolică a fostei parohii din satul Juknaičiai ș.a. Expoziția a fost prezentată în premieră la 21 iunie 2011, la o serată în Parlamentul Europei, cu genericul „Prezentul și trecutul, puse față în față”, manifestarea fiind consacrată aniversării a 70-a a începutului deportărilor din Lituania. Ulterior, expoziția a fost prezentată în Polonia, Franța, Marea Britanie, în mai multe orașe și instituții din Lituania.

PIERDERI ALE POPULAȚIEI DIN LITUANIA ÎN PERIOADA OCUPAȚIILOR

OCUPAȚIA SOVIETICĂ

15 06 1940 – 22 06 1941

Întemnițați, uciși, deportați	23.000
Morți în timpul revoltei din iunie 1941	700

1944-1953

Arestați, închiși în penitenciare	186.000
Deportați	118.000
Partizani și susținătorii care au murit	20.500
În lagăre și închisori au murit	20.000-25.000
În exil au murit	28.000

1954-1986

Arestați și condamnați în pușcării pentru motive politice	1.000
În timpul apărării independenței Lituaniei în 1991	
Omorâți (pe 13 ianuarie la turnul de televiziune, la posturile de frontieră din Krakun, Meadininsk, în preajma clădirii Consiliului Suprem)	23
Răniți sau afectați în alt mod	900

OCUPAȚIA NAZISTĂ

22 06 1941 – 07-1944

Întemnițați în închisoare, duși în lagăre de concentrare	29.500
Omorâți (dintre care circa 200 mii de evrei)	240.000
Duși la muncă forțată în Germania	60.000

În 1940-1941, 1944-1947 și 1957-1960 au plecat și au fost repatriați lituanieni, polonezi, germani, „Memelanderi”	496.000
---	---------

Centrul de Cercetare a Genocidului și Rezistenței Populației din Lituania
str. Didžioji 17/1, LT-01128 Vilnius
Telefon: (+370 5) 231 41 39
Fax: (+370 5) 279 10 33
Email: centras@genocid.lt